

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯК ІНСТИТУТУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

З'ясовується конституційно-правовий статус громадських громадських організацій як інституту громадянського суспільства в Україні. Показано, що вдосконалення законодавчого регулювання інституту громадських організацій зумовлене не лише нагальною необхідністю дотримання міжнародних стандартів у сфері прав людини, попри пріоритетність цієї амбітної мети, а й потребою системного правового регулювання відповідних правовідносин. Зроблено висновок, що лише комплексне унормування основних складників інституту громадських організацій забезпечить його дієве функціонування та посилить систему інститутів громадянського суспільства в Україні.

Ключові слова: громадська організація, інститут громадянського суспільства, самоврядування, правосуб'єктність, права людини.

Матвійчук А. В. Конституционно-правовой статус общественных организаций как института гражданского общества

Определяется конституционно-правовой статус общественных организаций как института гражданского общества в Украине. Обнаружено, что совершенствование законодательного регулирования института общественных организаций обусловлено не только неотложной необходимостью соблюдения международных стандартов в сфере прав человека, невзирая на приоритетность этой амбициозной цели, но и потребностью системного правового регулирования соответствующих правоотношений. Делается вывод, что лишь комплексное нормирование основных составляющих института общественных организаций обеспечит его эффективное функционирование и укрепит систему институтов гражданского общества в Украине.

Ключевые слова: общественная организация, институт гражданского общества, самоуправление, правосубъектность, права человека.

Matviichuk Andrii. Constitutional legal status of non-governmental organizations as civil society institution

The research defines the constitutional legal status of non-governmental organizations as civil society institution in Ukraine. It has been determined that improvement of the legislative control over the institution of non-governmental organizations is driven by not only an urgent need to adhere to international standards in the field of human rights, regardless of the high-priority status of this ambitious goal, but also by the need to establish a systematic legal regulation of the corresponding privities. Thus, a conclusion is drawn that only by introducing comprehensive regulations to the main components of the institution of non-governmental organizations it is possible to provide stable grounds for its efficient functioning and to strengthen the civil society institution system in Ukraine.

Key words: non-governmental organization, civil society institution, self-administration, legal standing, human rights.

Зауважимо, що у конституціях більшості демократичних держав не містяться норми щодо громадянського суспільства. Але відсутність у них цього соборного поняття зовсім не означає, що відносини, які складаються при функціонуванні громадянського суспільства, не можуть бути предметом конституційно-правового регулювання.

Звично, в структуру громадянського суспільства включаються різні громадські об'єднання. «Громадське об'єднання, – як зазначено в Законі України «Про Громадські об'єднання» – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів»¹.

Оскільки коло інтересів громадських об'єднань, які за організаційно-правовою формою, за зазначеним Законом, утворюється як громадська організація або громадська спілка², досить широке, українські дослідники розглядають їх як: політичні партії (П. Байор, С. Горобчишина, Т. Заворотченко, В. Лемок, П. Любченко, Ю. Тищенко, О. Ткач), недержавні інститути власності (О. Агарков, В. Гудов, Н. Кузнєцова), праці (О. Кисельова, О. Котирло, А. Теслицький), підприємництва (Т. Бондарчук, Л. Василенко, С. Зелінський, І. Мазур, П. Піменова), кооперації (С. Гладкий, В. Гончар, І. Гороховий,

А. Ткачук), профспілки (А. Лесев, А. Пантелеймоненко, А. Решетніченко, В. Цвих), правозахисні (О. Вінніков, В. Завгородній, Є. Захаров, М. Лациба, А. Малюська, А. Небитов, Л. Сідельник, М. Слюсаревський, Т. Стешенко, С. Тимченко, Д. Український), інвалідів (А. Ігнатова, С. Пасічніченко), молоді (Б. Кудренко, Б. Марушкевич, А. Ткачук), виховання (В. Мікловда, С. Новосад, Ю. Опалько, В. Слюсаренко, С. Стороженко), освіти (В. Белан, О. Пашенко, О. Алієва, О. Лук'яніхіна, Н. Рожанська, І. Шевченко), науки (Ф. Барановський, І. Бачило, О. Галай, В. Локтев, І. Климпуш, М. Рижков), культури (А. Білоус, Л. Горяна, В. Луговий, В. Князева, С. Кравченко, О. Нагорнюк, М. Хилько), засобів масової інформації (Т. Кулик, Т. Купрій, І. Прилуцький, Г. Сашук, О. Соснін, О. Шевченко), церква (В. Зінченко, П. Любченко), родина (С. Галашенко, Л. Панченко) тощо.

Недержавний характер цих інститутів означає, що вони: а) є в основному сферою приватних інтересів людей; б) засновані на горизонтальних зв'язках, що передбачають юридичну рівність і договірні начала у взаємодії формально незалежних один від одного людей; в) діють на основі принципів свободи, самоврядування й координації³.

Зрозуміло, що ступінь і характер правового регулювання цих відносин істотно відрізняється від відносин у сфері державного устрою. Якщо для системи державних органів право є єдиним нормативним регулятором, що визначає порядок їхнього формування й діяльності, то в регулюванні організації й діяльності інститутів громадянського суспільства право далеко не єдине, а часом і не основне джерело.

Оскільки державні інститути й інститути громадянського суспільства становлять єдиний організм, тобто суспільство як сукупність історично сформованої на певній території форми діяльності людей, відносини в громадянському суспільстві не може бути повністю звільнене від правового регулювання. Ці інститути не здатні діяти ізольовано один від одного, і держава як організація політичної влади всього суспільства в спільних інтересах повинна направляти й координувати діяльність усіх

недержавних соціальних структур. Залежно від ступеня й методів такого керування з боку держави можна судити про характер сформованого в суспільстві політичного режиму (демократичного, ліберального, авторитарного, тоталітарного тощо).

Як ядро правової системи й база для поточного законодавства Конституція України фокусує всі елементи громадянського суспільства, при цьому сам каркас цього суспільства відображений у Розділі I «Загальні засади». Водночас прояв конкретних інтересів громадянського суспільства реалізується через конституційні права і свободи людини і громадянина, записані у Розділі II Конституції України⁴.

Конституція України проголошує права і свободи людини вищою цінністю, похідною від інтересів окремої людини, а отже, всього громадянського суспільства. Як це прийнято в будь-якій демократичній державі, держава перебуває на службі людини, забезпечує її приватні інтереси, а не навпаки, людина є знаряддям здійснення політики держави. Таким чином, цінність особистості, на інтереси й потреби якої орієнтована діяльність всіх державних і суспільних інститутів, є одним з найважливіших підвалин громадянського суспільства. І тут, як справедливо зауважує І. Кресіна, «відокремити зерно від полови»⁵.

У свою чергу, забезпечити необхідний баланс між інтересами кожної окремої людини, громадянського суспільства й держави покликане право. Самі по собі інститути громадянського суспільства діють на основі саморегулювання і не мають потреби в правовій регламентації⁶. Однак, як вважають Л. Дубчак й К. Галушко, «Нормативно-правова регламентація діяльності громадських організацій у першу чергу створює певні рамки для реалізації їх активності, тобто обмежує простір, в якому вони можуть функціонувати, і форми, за допомогою яких вони мають право досягати поставлених цілей. Тому документи і процедури нормативно—правового регулювання громадських організацій в сукупності складають своєрідний організуючий, або організаційний вимір, якому підкоряється діяльність інститутів громадянського суспільства»⁷.

Необхідність у правовій регламентації виникає, коли інтереси громадянського суспільства перетинаються або з інтересами держави, або з інтересами окремої особистості, або коли інтереси одного інституту входять в орбіту інтересів іншого інституту громадянського суспільства. Тому, як в інтересах громадянського суспільства, так і в інтересах держави й окремої особистості дотримуватися загальних правил свого існування, які зафіксовані в Конституції та законах. Обов'язок діяти в рамках Конституції й законів – це обов'язок і об'єднань громадян (ст. 36 Конституції України), тобто різних структур громадянського суспільства⁸.

Важливим моментом в цьому контексті є унормування конституційної правосуб'єктності інститутів громадянського суспільства. І тут важливо зазначити, що теоретичний дискурс попередніх років про необхідність взаємодії держави і громадянського суспільства нарешті отримав своє продовження в законодавчому закріпленні принципів і форм такої співпраці, а самі інститути громадянського суспільства подолали усталений стереотип своєї аморфності й трансформуються на повноцінних суб'єктів конституційного права України.

Відповідно до абзацу другого пункту 2 «Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 р. № 976, до інститутів громадянського суспільства віднесено: громадські організації, професійні та творчі спілки, організації роботодавців, благодійні і релігійні організації, органи самоорганізації населення, недержавні засоби масової інформації та інші невідприємницькі товариства і установи, легалізовані відповідно до законодавства⁹.

Таким чином, уперше в історії державотворення та правотворення незалежної України інститути громадянського суспільства перестали бути виключно філософською чи політологічною категорією, а були унормовані як система суб'єктів, наділених правами і обов'язками щодо обстоювання своїх легітимних інтересів у процесі подальшої розбудови громадян-

ського суспільства в Україні та участі в управлінні державними справами, зокрема, у формуванні та реалізації державної правової політики.

Визначальними для ідентифікації правосуб'єктності інститутів громадянського суспільства є правові форми їхньої діяльності. Так, особливого значення набуває проблема взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами державної влади України. Нині ця взаємодія відбувається у таких правових формах, як: участь у розробленні та обговоренні проектів нормативно-правових актів; залучення інститутів громадянського суспільства до надання соціальних послуг; здійснення інститутами громадянського суспільства громадського контролю за діяльністю органів державної влади у формі громадського моніторингу підготовки та виконання рішень, експертизи їхньої ефективності, подання органам державної влади експертних пропозицій, утворення спільних консультативно-дорадчих та експертних органів, рад, комісій, груп для забезпечення врахування громадської думки у формуванні та реалізації державної політики; проведення органами державної влади моніторингу і аналізу громадської думки, забезпечення своєчасного публічного реагування на пропозиції та зауваження громадськості; ознайомлення широких верств населення з формами його участі у формуванні та реалізації державної політики, виконання спільних проектів інформаційного, аналітично-дослідницького, благодійного і соціального спрямування тощо¹⁰.

Запровадження наведених форм участі інститутів громадянського суспільства в управлінні державними справами на сьогодні визначено низкою нормативно-правових актів. Зокрема, Указом Президента України від 15 вересня 2005 р. № 1276 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», постановою Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2004 р. № 1378 «Деякі питання забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», Концепцією сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства, затвердженою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2007 р.

№ 1035, Порядком сприяння проведення громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 р. № 976 й іншими нормативно-правовими актами.

Сутність і зміст наведених правових актів дають змогу зробити висновок, що сучасна українська правотворча та правозастосовна практика відповідає вимогам, що висуваються до сучасних демократичних держав, створюючи всі необхідні передумови для самостійного вирішення громадськістю питання участі у прийнятті та реалізації рішень органів державної влади, органів місцевого самоврядування¹¹.

Утім стверджувати про вичерпність використання потенціалу інститутів громадянського суспільства в державотворчій і правотворчій практиці України було б передчасним. На наше переконання, нормативна детермінація інститутів громадянського суспільства та встановлення форм їхньої взаємодії з органами виконавчої влади, не може підмінити собою вкрай нагального завдання – удосконалення правового статусу традиційних інститутів громадянського суспільства та законодавчого забезпечення конституційної правосуб'єктності нових.

У цьому сенсі, як на наше бачення, одним із важливих кроків на шляху налагодження ефективного діалогу інститутів громадянського суспільства та держави через легітимні способи і механізми взаємодії є вдосконалення статусного законодавства для громадських організацій¹². Їхнє призначення в системі інститутів громадянського суспільства та системі суб'єктів конституційного права України вбачається визначальним, у першу чергу, через їхню багатоманітність та поліфункціональність.

Так, станом на 1 січня 2015 року Реєстр громадських організацій Міністерства юстиції України містив у своєму складі 61090 відповідних організацій. Станом на 2018 рік їх число навіть зросло, однак, після переєстрації громадських організацій, яка була проведена в 2017 році, їх реальне число становило 25988, тобто це ті організації, які подали звітну статистику¹³.

Кожна із зазначених громадських організацій охоплює своєю діяльністю певні сектори суспільного життя, які, на відміну від політичних партій чи профспілок, не обмежуються політичною діяльністю чи захистом соціально-економічних прав працюючих. Їхня діяльність поширюється й на гуманітарну, інформаційну, екологічну, безпекову та інші сфери суспільного та державного життя України. Таким чином, розглядаючи громадянське суспільство як органічну систему, громадські організації можна визначити первинними і універсальними елементами, своєрідними «клітинами» цієї системи¹⁴.

У свою чергу, громадські організації, набуваючи правосуб'єктності, інституалізуються в правовому вимірі, тобто трансформуються в інститут конституційного права. Останній же, у свою чергу, виступає складовим елементом багатовимірної системи сучасного конституційного права України, під якою слід розуміти історично сформовану та обумовлену об'єктивними чинниками суспільного розвитку систему природного та позитивного, загальної та особливої частини, матеріального і процесуального, типового та колізійного, національного та міжнародного (європейського) конституційного права, які, в свою чергу, складаються з інститутів і норм конституційного права і регулюють політичні, економічні, соціальні, культурні (духовні), екологічні й інші найважливіші суспільні відносини, що є предметом конституційного права України. При цьому, особливістю інституту громадських організацій є його комплексний характер – у його складі поєднуються норми і субінститути конституційного, адміністративного та інших галузей права, матеріального та процесуального, типового та колізійного, національного та міжнародного права.

Таким чином, інститут громадських організацій є важливою складовою системи конституційного права України. Він складається з системи взаємозумовлених і узгоджених між собою матеріальних і процесуальних, типових і колізійних, національних і міжнародних норм і субінститутів конституційного та інших галузей права, які регулюють суспільні відносини, пов'язані з організацією та діяльністю громадських організацій.

цій. Зазначений інститут знаходить своє логічне вираження в положеннях Конституції та законів України.

Так, ч. 1 ст. 36 Конституції України гарантує громадянам «право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів». Свобода об'єднання означає, зокрема, правову (де-юре) і фактичну (де-факто) можливість добровільно, без примусу чи попереднього дозволу утворювати об'єднання громадян або вступати до них. Згідно з ч. 4 ст. 36 Конституції України, «ніхто не може бути примушений до вступу в будь-яке об'єднання громадян»¹⁵.

Визначальним обов'язком правової держави є невтручання як у реалізацію громадянами права на свободу об'єднання, так і в діяльність самого об'єднання, «за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей»¹⁶. Тим самим, Конституція України унормувала межі втручання держави в реалізацію права громадян на свободу об'єднання. Конституція України (ч. 1 ст. 92) передбачає, що виключно законами визначаються «засади утворення і діяльності... об'єднань громадян»¹⁷.

При цьому інші (що не є найбільш загальними) питання реалізації права на свободу об'єднання в громадянському суспільстві не підлягають державному регулюванню і мають вирішуватися на вільний розсуд його членів. Тобто, очевидним є прагнення щодо відмови з боку держави від спроб «адмініструвати» внутрішньо корпоративні відносини в інститутах громадянського суспільства.

На сьогодні правові та організаційні основи реалізації права на свободу об'єднання регулюються Законом України «Про громадські об'єднання» № 5026 від 22.06.2012 року та подальшими внесеннями змін до нього¹⁸, який гарантує дотримання європейських стандартів у сфері діяльності громадських організацій. Чинне законодавство про громадські організації спростило процедуру державної реєстрації громадських організацій

(Розділ II), гарантує вільний вибір території своєї діяльності та видів діяльності за змістом (Розділ і), держава забезпечує додержання прав громадських об'єднань (Розділ III). «Громадські об'єднання утворюються і діють на принципах: 1) добровільності; 2) самоврядності; 3) вільного вибору території діяльності; 4) рівності перед законом; 5) відсутності майнового інтересу їх членів (учасників); 6) прозорості, відкритості та публічності. Добровільність передбачає право особи на вільну участь або неучасть у громадському об'єднанні, у тому числі в його утворенні, вступі в таке об'єднання або припиненні членства (участі) в ньому. Самоврядність передбачає право членів (учасників) громадського об'єднання самостійно здійснювати управління діяльністю громадського об'єднання відповідно до його мети (цілей), визначати напрями діяльності, а також невтручання органів державної влади, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування в діяльність громадського об'єднання, крім випадків, визначених законом»¹⁹.

У законі враховано досвід законодавчого забезпечення функціонування неурядових організацій у провідних європейських країнах, у тому числі положення «Фундаментальних принципів щодо статусу неурядових організацій в Європі» (прийнято учасниками багатосторонньої зустрічі, організованої Радою Європи 5 липня 2002 року), які за своїм змістом визначають загальні засади формування національного законодавства держав-учасниць Ради Європи, що гарантує свободу об'єднань та врегульовує діяльність громадських організацій²⁰.

Значна увага приділяється й порядку утворення громадських організацій в Україні. З цією метою запроваджуються принципово нові підходи до відповідної процедури. Так, у Ст. 7 Розділу II розширено коло засновників громадських організацій, якими «можуть бути громадяни України, іноземці або особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, які досягли 18 років, а молодіжної та дитячої громадської організації – 14 років»²¹.

Тривала дискусія і з приводу права юридичних осіб бути засновниками та членами громадських організацій завершилася визнанням цих прав у законі. Так, ст. 36 Конституції України визначає право громадян України на свободу об'єднання, зокрема, у громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей²². Проте, наведену статтю Конституції України не можна тлумачити вузько, в тому сенсі, що громадяни можуть здійснювати право на об'єднання лише одним шляхом, а саме: безпосередньо як фізичні особи, що об'єднуються в ту або іншу громадську організацію.

Ще одним аргументом на користь положень чинного закону та надання юридичним особам права засновувати громадські організації, а також бути їхніми учасниками, можуть слугувати положення Фундаментальних принципів щодо статусу неурядових організацій в Європі. У пункті 15 цих принципів вказується, що «будь-яка особа, юридична або фізична, вітчизняна чи іноземна, або група таких осіб не повинна обмежуватися у створенні неурядових організацій». У пункті ж 21 цього документу зазначається, що національне право не повинно невинувато обмежувати здатність будь-якої особи – фізичної чи юридичної – приєднатися до неурядових організацій на основі членства. Здатність приєднатися до певної неурядової організації має бути визначена, насамперед, відповідно до її статутів, але не має право перебувати під впливом будь-якої необґрунтованої дискримінації²³.

Важливою складовою ланкою інституту громадських організацій в Україні є порядок їхньої легалізації. У законі деталізовано всі етапи процедури легалізації, передбачене визначення чіткого порядку державної реєстрації, вичерпно визначено документи, необхідні для проведення легалізації громадської організації, а також підстави для відмови в її проведенні. Так: «Громадське об'єднання, яке має намір здійснювати діяльність

із статусом юридичної особи або без такого статусу, підлягає державній реєстрації в порядку, визначеному Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», протягом 60 днів з дня проведення установчих зборів»²⁴.

Крім того, згідно із законом громадська організація, зареєстрована у порядку, передбаченому цим законом, може отримати статус «всеукраїнська» або відмовитись від нього за спрощеною процедурою (статус набувається після державної реєстрації). Таким чином, у законі враховано компромісну пропозицію: всі громадські організації мають право діяти на території України, а «всеукраїнський статус» підтверджується для вже зареєстрованої громадської організації окремо та фіксується в Обліковому реєстрі. Це звільняє організації, що реєструються, від обов'язку подавати відомості про наявність територіальних підрозділів громадської організації, спілки громадських організацій у більшості територіальних одиниць, зазначених у ч. 2 ст. 133 Конституції України²⁵. З другого боку, визнання того чи іншого статусу дає змогу уникати колізій у діяльності багатьох громадських організацій: зокрема, спортивних федерацій, творчих спілок, громадських організацій інвалідів та деяких інших громадських організацій, які мають згідно зі спеціальними законами підтверджувати свій всеукраїнський статус для участі в деяких конкурсах чи державних програмах .

З метою забезпечення державних органів, громадян та юридичних осіб достовірною інформацією про громадські організації, спілки громадських організацій, філії та представництва іноземних громадських (неурядових) організацій, легалізованих в Україні, Міністерство юстиції України, як передбачається відповідним законопроектом, вестиме Обліковий реєстр громадських організацій. При цьому, інформація Облікового реєстру громадських організацій буде відкритою для ознайомлення і розміщуватиметься на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції України.

Законом суттєво змінено і підхід до контрольних повноважень держави щодо діяльності громадських організацій, а

саме: орган легалізації (Міністерство юстиції та його територіальні органи) матиме право перевіряти діяльність громадської організації на відповідність законодавству про громадські організації у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України. Це усуне можливості необґрунтованого втручання органів легалізації у легітимну діяльність громадських організацій.

Вагоме значення має й такий елемент інституту громадських організацій, як правовий статус його основних суб'єктів. Так, ключовою новацією, передбаченою законом, є визнання права громадських організацій здійснювати господарську діяльність для досягнення своїх статутних цілей, але не маючи на меті отримання прибутку.

Невід'ємною складовою інституту громадських організацій є й гарантії (позасудові та судові) їхньої діяльності. Закон значно обмежив підстави для ухвалення судових рішень про примусову ліквідацію громадських організацій, – такому рішенню повинне передувати накладення іншої санкції (попередження) або ж доведення фактів прямого порушення конституційних обмежень.

Узагальнюючи вищевикладене, можна висловити сподівання, що ухвалений Верховною Радою України закон «Про громадські об'єднання» дасть змогу здійснити якісне законодавче забезпечення інституту громадських організацій в Україні, а відтак – забезпечити ефективне функціонування всієї системи інститутів громадянського суспільства, оптимізувати шляхи і форми соціально відповідального діалогу між громадянським суспільством і правовою державою. Зазначений Закон покликаний сприяти забезпеченню прозорості законодавства, єдності нормативного регулювання та практики його застосування; мінімізації часових і майнових витрат у відносинах із владою при створенні, функціонуванні та припиненні діяльності громадських організацій; ліквідації територіальних обмежень діяльності громадських організацій; правової можливості для фізичних і юридичних осіб створювати максимально широкий спектр громадських організацій; розширенню правових мож-

ливостей громадських організацій щодо здійснення своєї діяльності, у тому числі й господарської, створенню правового підґрунтя для запровадження нових механізмів державного замовлення на надання громадськими організаціями окремих послуг на конкурсних засадах.

1. *Про громадські об'єднання*: Закон України // ВВРУкраїни. 2013. № 1. Ст. 1. URL: [//https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17).
2. Там само.
3. Там само.
4. *Конституція України*; прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Київ: ВЕЛЕС, 2003. 64 с.
5. *Кресіна І., Полішкарова О.* Громадянське суспільство: відокремити зерно від полови // Віче. 2002. № 4. С. 23.
6. *Ульянова Т.* Удосконалюймо самоорганізацію // Віче: теоретичний і громадсько-політичний журнал. Київ, 2008. № 11. – С. 57-58.
7. *Громадські організації в дискурсі демократизації суспільства*: монографія / Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова; за наук. ред. В. П. Бега; редкол.: В. П. Бех (голова), Г. О. Нестеренко (заст. голови) та ін. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. С. 197.
8. *Конституція України*; прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. С. 13.
9. *Офіційний вісник України*. 2008. № 86. С. 289. URL: <http://www.minjust.gov.ua/0/18501>.
10. *Політична система та інститути громадянського суспільства в сучасній Україні*: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Ф. М. Рудич, Р. В. Балабан, Ю. С. Ганжуров, О. П. Дергачов, Г. І. Зеленько та ін. Київ: Либідь, 2008. С. 67-87.
11. *Денисюк М. В.* Правовий механізм контролю громадянським суспільством діяльності органів державної влади // Держава і право: зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки / Інститут держави і права ім. В. М. Корещького НАН України. Київ, 2011. Вип. 53. С. 91-96.
12. *Дмитренко М. А.* Проблеми становлення громадянського суспільства в Україні // Трибуна. 2009. № 9/10. С.15.
13. *Діяльність громадських організацій в Україні у 2017 році* / Державна служба статистики України. Київ, 2018. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_go_2017.pdf.
14. *Політологічний енциклопедичний словник* / Упорядник В. П. Горбатенко; За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. Київ: Генеза, 2004. –С. 121.
15. *Конституція України*; прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Київ: ВЕЛЕС, 2003. С. 13.
16. Там само.
17. Там само. С. 32.
18. *Про громадські об'єднання*: Закон України // ВВР України. 2013. № 1. Ст. 1. URL: [//https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17).
19. Там само.
20. *Фундаментальні принципи щодо статусу неурядових організацій в Європі*. Прийнято учасниками багатосторонньої зустрічі, організованою

Радою Європи, Страсбург, 5 липня 2002 р. URL: www.lkl.org.ua/ua/95/zakon-ukrajiny-pro-gromadski. **21.** *Про громадські об'єднання*: Закон України // ВВР України. 2013. № 1. Ст. 1. **22.** *Конституція України*; прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Київ: ВЕЛЕС, 2003. С. 13. **23.** *Фундаментальні принципи щодо статусу неурядових організацій в Європі*. Прийнято учасниками багатосторонньої зустрічі, організованою Радою Європи, Страсбург, 5 липня 2002 р. URL: www.lkl.org.ua/ua/95/zakon-ukrajiny-pro-gromadski. **24.** *Про громадські об'єднання*: Закон України // ВВР України. 2013. № 1. Ст. 1.

Matviichuk Andrii. Constitutional legal status of non-governmental organizations as civil society institution

The article identifies the constitutional legal status of non-governmental organizations as civil society institution in Ukraine.

It is stated that a need for legal regulation arises either when the interests of the civil society overlap the interests of the State or an individual or when the interest of one institution falls within the range of interests of another civil society institution. Therefore, both the civil society and the State, as well as an individual can benefit from adhering to existing regulations and laws, stipulated by the Constitution that define the general rules for their existence.

It has been determined that the regulatory legal oversight over the activities of non-governmental organizations creates certain limitations for their functioning, describing a framework within which they are to function and means they are allowed to use to reach certain goals. That is why both documents and procedures of the regulatory legislative control of non-governmental organizations all together create a certain organizational dimension, which all of the civil society institutions are to be subordinated to in their day-to-day activities.

The article analyses the Law of Ukraine «On Public Associations» adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine, which allows to establish thorough legal support of the institution of non-governmental organizations in Ukraine, and therefore, to create suitable conditions for the efficient functioning of the entire civil society institutions system and to optimize means and forms of the socially responsible dialogue between civil society and the rule-of-law State. It is also stated that the abovementioned Law is aimed at facilitating the transparency of the legislation, unity of legislative control and its practical aspects; minimizing State-related time and financial expenditures associated with the process of creating, running and terminating non-governmental organizations; eliminating territorial limitations for the activities of non-governmental organizations; creating more legal opportunities for individuals and legal entities to establish the widest range of non-governmental organizations possible; expanding legal capacity of the non-governmental organizations in regards to various types of

their activities, including business activities and providing legal basis for introduction of new competition-based mechanisms for the State to commission certain services for the non-governmental organizations.

It has been determined that improvement of the legislative control over the institution of non-governmental organizations is driven by not only an urgent need to adhere to international standards in the field of human rights, regardless of the high-priority status of this ambitious goal, but also by the need to establish a systematic legal regulation of the corresponding priorities.

Thus, a conclusion is drawn that only by introducing comprehensive regulations to the main components of the institution of non-governmental organizations it is possible to provide stable grounds for its efficient functioning and to strengthen the civil society institution system in Ukraine.

Key words: non-governmental organization, civil society institution, self-administration, legal standing, human rights.

УДК 355.02

М. М. ГНАТКО

ІНФОРМАЦІЙНА НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ І РОЛЬ У НІЙ ПОЛІТИЧНИХ МІФІВ

Аналізується явище інформаційної національної безпеки держави в контексті вияву в ній ролі політичних міфів, зокрема впливу останніх на стан соціальної психіки, насамперед її політичного сегмента, на психо-соціальні механізми оперування масовою суспільною свідомістю змістами, що циркулюють в інформаційному просторі держави; також вона включає аналіз такого впливу конкретних політичних міфів як у позитивному, так в негативному сенсі, на інформаційну національну безпеку держави, передовсім, на прикладі сучасної Української держави, включаючи аналіз спрямованості, значущості і вагомості цього впливу у відповідних наслідках.

Ключові слова: національна безпека, інформаційна національна безпека держави, міф, політична міфологія, соціальна психіка, масова суспільна свідомість, інформаційний простір держави, дієвість політичної міфології.

© ГНАТКО Микола Митрофанович – кандидат психологічних наук, доцент кафедри теоретичної та практичної психології Національного університету «Львівська політехніка»